

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՅԱԳՆԱԿԱՊԷՆ ԴԷՊԵ ԲԱՐՕՐՈՒԹԻՒՆ.
Հեղինակ՝ Պ. Հալաճեան:

Անցեալ տարի Բարիզի մէջ հրատարակուեցաւ Ֆրանսերէն լիզուով միջակ մեծութեամբ հատոր մը «Տագնապէն Դէպի Բարօրութիւն» (*) անունին տակ:

Հեղինակն է Վսեմ. Պետրոս Հալաճեան՝ օսմանեան նախկին նախարար և այժմ ֆրանսական քաղաքացի: Ինք իրաւագիտութեան տոքթոր մ'է Բարիզի համալսարանէն վկայեալ և անվիճելի կարողութեամբ օժտեալ:

Գիրքը նուիրուած է Տէքարթի այս հակիրճ բառերով. à Descartes immortel: Հեղինակը կ'ըսէ որ առաջնորդուած է իր գործին մէջ Տէքարթի Discours sur la Méthode գրքին կանոններէն:

Տ. Հալաճեան իր նախաբանին մէջ կը յայտնէ որ երեք տարիէն աւելի ուսումնասիրած է մեծ աղէտը, որ Անգլիայէն սկսելով տարածուեցաւ ամէն կողմ և որ կը կոչուի համաշխարհային տագնապ, և հասած է եզրակացութիւններու՝ զորս կը պարզէ վճիտ կերպով՝ գիրքը բաժնելով երկու մասի: Առաջին՝ Զարիքը: Երկրորդ՝ Դարմանը:

Հեղինակը մեծ համբերութեամբ մօտեցած է այս ծանր աշխատութեան և մեծ կորովով ու պայծառ բանաձևերով պարզած է իր համոզումներն ու առաջարկները: Այդ կորովը աւելի ցայտուն կը հանդիսանայ երբ մտածենք որ իրմէ առաջ ուրիշներ հազարաւոր լուծումներ առաջարկած էին արդէն տագնապին համար:

Տ. Հալաճեան իր նախաբանը կը վերջացնէ այսպէս. «Այս աշխատութիւնը արդիւնքն է իմ ազատ խոհումներուս, ազատ, ազնուական և փառաւոր Ֆրանսայի մէջ, որ զիս դատարարուեց, ընդունեց և որդեգրեց և կը ստանձնեմ ամբողջական պատասխանատուութիւնը իմ տեսակէտներուս»:

Գործին երկու մասերուն հակիրճ ամփոփումը կուտանք ի ստորեւ, Սիոնի սուղ ջէներուն պարտադրած համոռօտութեամբ:

(*) DE LA CRISE A LA PROSPÉRITÉ, le mal et le remède. Imprimerie Recueil Sirey, Paris Prix 15 fr.

1. ԶԱՐԻՔԸ

Տագնապը ցոյց կուտայ իր նշանները տնտեսական, երմտական, ընկերային և մինչև անգամ քաղաքական և բարոյական գետիններու վրայ: Բայց իր իսկութիւնը դուրս բերելու համար հարկ է նկատել այդ նշաններուն հիմնականները, և ասոնք են վաճառականութեան և ճարտարուեստի նահանջը, անգործութեան տարածուիլը և մեծաքանակի գիներուն անկումը: Այս նշաններն ալ չարիքէն տառապող զանազան երկիրներու մէջ մեծ տարբերութիւն ցոյց կուտան իրենց ծագումին, իրենց յեղաշրջումին, իրենց սաստկութեան և իրենց փոխադարձ յարաբերութեանց մէջ:

Տագնապին պատճառները ամէնքը նոր չեն բոլոր երկիրներուն համար: Տեղ տեղ ասոնք պատերազմէն շատ առաջ սկսած և պատերազմէն ետք սաստկացած են:

Ամբողջական և հիմնական ուսումնասիրութենէ մը ետք տագնապը կարելի է որակել երկու բառով: Հաւասարակշռութեան խզումը: Խզում հաւասարակշռութեան ազգային տնտեսութեանց միջև, արտադրութեան և սպառումի իրերայարաբերութեանց մէջ, աշխատութեան և արտադրութեան յարաբերութեանց մէջ, մեծաքանակի և փոքրաքանակի գիներուն յարաբերութեանց մէջ: Այս յարաբերութեանց մէջ կատարեալ հաւասարակշռութիւն մը իրականացած չէ երբեք և չպիտի իրականանայ հաւանականաբար այսուհետեւ ալ: Բայց խզում ալ եղած չէր և աշխարհ ճանչցած էր տնտեսական յարաբերական հաւասարակշռութիւն մը:

Տագնապին գէմ կուեւելու համար գործադրուած միջոցները անբաւական եղած են, որովհետև ասոնք ուղղուած են չարիքին զանազան նշաններուն և ոչ թէ անոր սկզբնապատճառին գէմ:

Այս սկզբնապատճառը միջազգային վաճառականութեան ներկայ դրութիւնն է. այսինքն ծայրայեղ մրցում մը ազդերու միջև, տիրանալու համար շուկաներու կամ վաճառման տեղերու, օրակարգ ունենալով՝ շատ արտածել, քիչ ներածել:

Համաշխարհային վաճառականութիւնը կը ձգտի միակ գործողութեան մը, ծախել, ծախել, ծախել առանց փոխադարձութեան:

2. ԶԱՐԻՔԻՆ ԴԱՐՄԱՆԸ

ԴԱՐՄԱՆԻՆ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այս դարմանը կ'ըլլայ միջազգային վաճառականութեան մէջ իրական փոխանակութեան գրութիւնը հաստատելով:

Ասիկա հին ժամանակներու փոխանակութիւնը (troc) է, այլ տնտեսական բարելւումին յարմարեցած փոխանակութիւնն է, որ պիտի կատարուի փոխադարձ վաճառումներով (ventes corrélatives):

Երեք բանաձևերով կը թարգմանուի իրական փոխանակութիւնը. կը զննէ անկի որուն կը ծախեն, կը զննէ այնքան որքան կը ծախեն, արտադրութիւններ որոնց պիտի ունին կը զննէ անկի որ պիտի ունի իմ արտադրութիւններուն:

Միջազգային վաճառականութեան մէջ իրական փոխանակութիւնը մի միայն ազգայնաբար (nationalement) կրնայ կատարուիլ:

Որպէսզի փոխանակութիւն կարելի ըլլայ, պէտք է որ փոխանակող կողմերէն մէկը միւսին ապրանքին կարօտ ըլլայ:

Այս զուգընթացութիւնը յոյժ բացառաբար կը պատահի անհատներու յարաբերութեանց մէջ, ընդհակառակը անիկա սովորական կանոն մ'է ազգերու յարաբերութեանց մէջ:

Ուրեմն հաւաքական և ազգային հրապարակներ (marchés) պէտք է փոխանակեն ազգերու արտադրութեանց աւելորդը իրենցմէ իւրաքանչիւրին պէտքերն և չափուն համաձայն:

Միջազգային վաճառականութեան մէջ իրական փոխանակութեան գրութիւնը որդեգրող երկրին մէջ կեդրոնական վերին մարմին մը պիտի կատարէ ազգային տուր-ևաւը: Ասիկա արաքին վաճառականութեան պետական մենաշնորհի վերածումը է: Ուրեմն նոյն մարմնոյն մաս պիտի կազմեն կառավարութեան ներկայացուցիչները, արտադրողներու և վաճառականաց ներկայացուցիչները, ինչպէս նաև սպառողներու բանիմաց ներկայացուցիչները:

Կեդրոնական մարմինը պիտի որոշէ քանակը և տեսակը այն ապրանքներուն՝ զոր երկիրը իրեն յատուկ սպառումներէն աւելի պիտի արտադրէ, ինչպէս և այն ապրանքները՝ զոր երկիրը գուրտէն պիտի ներմուծէ: Ինք պիտի հաստատէ արտածելի և ներածելի ապրանքներուն գիները և ասոնց ներքին հրապարակներու վրայ տուր-ևաւին սակը:

Հեղինակը, որ տազնապին դէմ դաժնադոն երկիրներու մէջ ձեռք առնուած միջոցներուն անբաւականութիւնն ու անյարմարութիւնը և ապարդիւն մնալու դատապարտուած ըլլալը վաճառանքէն կը յայտնէ և յոռետես է, ինք իր կողմէ չարքին խտտածանաշութիւնը կատարելէ և զեղը սահմանելէ ետք դարմանումէն հետեւալ արդիւնքները կը սպասէ լաւատեսութեամբ:

Միջազգային վաճառականութեան մէջ իրական փոխանակութեան հաստատումովը Նոր դարաշրջան մը պիտի բացուի մարդկութեան համար: Արտադրութիւնը պիտի կանոնաւորուի և ազգերու միջև աշխատանքի լաւագոյն բաժանումը և հաւասարակշռութիւնը պիտի ստեղծուի:

Հաւասարակշռութիւնը պիտի վերահաստատուի ազգային տնտեսութեանց մէջ քանի որ անիկա պիտի հիմնուի իւրաքանչիւր պետութեան սպառողական չափին վրայ: Պիտի անհետանայ անհասարակը կըշտութիւնը աշխատանքի և արտադրութեան միջև: Անգործներուն մեծագոյն մասը պիտի կարենան վերադառնալ իրենց պատկանած ճարտարարուեստներուն, և անգործութեան խնդիրը պիտի կարգադրուի այս միջոցով միայն:

Մեծաքանակի և փոքրաքանակի գիններուն մէջ տեսնուած մեծ տարբերութեանց առջևը պիտի առնուի:

Դուրսէն եկած ապրանքներուն ներքին գիները հաստատուին պիտի մնան:

Անգործութեան դարմանումովը անգործներուն համար կատարուած հանրային ծախքերը պիտի խնայուին:

Իրական փոխանակութիւնը պիտի ապահովէ միջազգային յարաբերութեանց մէջ և անդրադարձաբար իւրաքանչիւր երկրի ներքը դրամի արժէքին հաստատութիւնը ապրանքներուն հանդէպ:

Վերջապէս իրական փոխանակութիւնը պիտի փարատէ տազնապին խտութիւնը:

Պիտի զգևորուի միջապը (*):

Գանիրի

Ո. Մ.

(*) Այս երկու բառերը գործածուեցան Տէր Թորգոմ Պատրիարքի կողմէ երուսաղէմի պարտուց բարձման վերաբերմամբ իր մէկ հառին մէջ: